

Voorstel tot klimaatakkoord bevat nog heel veel losse eindjes

Dat er iets moet gebeuren in het landgebruik van Nederland om de klimaatdoelstelling te behalen, is voor iedereen duidelijk. Alleen: hoe moet dat dan precies, wat gaan we dan doen en wie gaat het betalen? Daarover ging de Klimaat Tafel Landbouw en Landgebruik. Voorzitter Pieter van Geel legt uit dat het Akkoord pas een eerste stap is. Dit is deel 1 uit een serie over klimaatslim bos- en natuurbeheer.

Pieter van Geel

foto Rijksoverheid

— Geert van Duinhoven en Chantal van Dam (redactie)

> Op 10 juli werd in Den Haag onder veel mediabelangstelling het Klimaatakkoord gepresenteerd. Stop. Fout. Opnieuw. Er is helemaal geen klimaatakkoord. Het is slechts een aanzet, een voorstel tot een akkoord. Er is niet onderhandeld, de politiek heeft zich er nog niet mee bemoeid, er is alleen gekeken hoe bedrijven en maatschappelijke organisaties een bijdrage kunnen leveren aan een CO₂-reductie. En dat was al een hele klus, zegt Pieter van Geel die als voorzitter van de Klimaat Tafel Landbouw en Landgebruik de afgelopen drie maanden gesprekken heeft geleid met vertegenwoordigers uit de drie sectoren landbouw, bosbouw en natuur. "Het kabinet heeft een elegante manier van werken gekozen. Eerst bespreken de maatschappelijke organisaties met elkaar welke bijdragen zij kunnen leveren aan de reductie van het klimaatprobleem. Met de uitkomsten van die gesprekken gaat het kabinet nu aan de gang en zal er een maatschappelijke en politieke discussie op gang komen. Dat zal uiteindelijk tot het echte klimaatakkoord moeten leiden."

Van Geel leidde de klimaat Tafel Landbouw en Landgebruik. Ondanks de 'vrije' opdracht, kreeg de klimaat Tafel wel een aantal randvoorwaarden mee. Zo moesten de deelnemers samen zoeken naar mogelijkheden om 3,5 Mton CO₂-equivalenten te besparen. Dus Van Geel moest ervoor waken dat de discussie niet te veel de kant op ging van het afwentelen van dat getal op de andere tafels. "Als landgebruik Tafel hebben we het niet over de onderwerpen van de andere tafels gehad. Natuurlijk komt dat wel eens zijdelings ter sprake, bijvoorbeeld over een onderwerp als biomassa. De Tafel over de elektriciteitsopwekking zegt daar ook wat over, net als wij. Maar de consequenties voor het landgebruik als we fors gaan inzetten op biomassa, zijn nog niet goed doordacht omdat het

foto's Hans van den Bos, Bosbeeld

Tafel-overschrijdend is. En dan kun je wel grote problemen tegenkomen. Want als je de landbouw gaat extensiveren, je grond nodig hebt voor verstedelijking, voor zonnepanelen en windmolens, heb je dan nog ruimte over voor de teelt van biomassa? Biomassa is concurrerend zowel in grond als in gebruik. Zo zijn er ongetwijfeld nog meer grensoverschrijdende onderwerpen maar die hebben we meestal geparkeerd. Nogmaals, het is geen definitief eindakkoord, dus er moet nog heel veel besproken, uitgezocht en onderhandeld worden en dan komen dit soort zaken met raakvlakken met meerdere tafels zeker nog aan de orde." Een andere opvallende randvoorwaarde was dat er bij voorkeur niet gesproken zou worden over een reductie van het aantal dieren in de veehouderij. Van Geel: "Behalve dat daar al ander beleid voor in de maak is, is het uitgangspunt dat we moeten voldoen aan milieurandvoorwaarden. Als dat kan met technische middelen en afspraken, heeft dat de voorkeur. Er is bij partijen duidelijk een voorkeur voor een integrale ketensturing, met aandacht voor keuzevrijheid en innovatie maar ook individuele afrekenbaarheid van ondernemers. Dus de lijn is vooral maatregelen bedenken die ondernemers kunnen nemen die een duidelijk effect hebben op het klimaat."

'Eiwitten op plantaardige basis'

In het voorstel tot akkoord staat een groot aantal maatregelen die de sectoren willen nemen. Even wat citaten uit het rapport. De deelnemers willen een gebruik van de bodem dat zo veel mogelijk aansluit bij de natuurlijke karakteristieken ervan en de processen die daarbij horen. Dat leidt tot een duurzame benutting van mineralen en organisch materiaal. Veenweidegebieden kunnen worden vernat, soms met technische maatregelen en soms zal de veehouderij zich hieraan aanpassen en zullen er andere teelten komen. Het beheer van bos- en natuurgebieden wordt zo nodig aangepast; er worden niet alleen biodiversiteits- en recreatiedoelen gerealiseerd, maar ook klimaatdoelen. Bos en natuurtypen die veel koolstof opslaan, worden uitgebreid, ontbossing tegengegaan. De producten die vrijkomen bij het beheer van natuur, bos en landschap (hout, riet, gras e.d.) worden optimaal gebruikt zodat deze bijdragen aan de reductie van broeikasgassen. In het stedelijk gebied, langs infrastructuur en in het buitengebied zullen meer bomen en groen worden aangelegd. Verder vinden de partijen dat klimaatvriendelijke consumptie een gedragsverandering vraagt met lange adem: minder voedselverspilling, meer consumptie in Nederland van

groenten en fruit, en groter aandeel consumptie van eiwitten op plantaardige basis. En tot slot: De opgave om te komen tot een klimaatvriendelijke economie in 2050 is zeer omvangrijk en er zijn veel innovaties nodig om deze transitie op een verantwoorde en betaalbare manier te realiseren.

Integraal onderdeel van ondernemerschap
Het zijn natuurlijk allemaal heel zinvolle bijdragen en oplossingen, maar zijn ze ook uitvoerbaar, zijn partijen er echt toe bereid en heel belangrijk: gaat het ook pijn doen of kan alles worden uitgevoerd middels subsidies en marktwerking? Van Geel: "Zo ver zijn we nog niet. Belangrijk winstpunt van de afgelopen maanden is dat de partijen naar elkaar toegegroeid zijn. Er is overeenstemming over de doelstellingen bereikt, men wil een sturing op milieuwinst en we hebben het mogelijke instrumentarium verkend. En het idee van de grondgebondenheid en kringlopen wordt breed gedragen. Dit soort uitgangspunten zijn voor ondernemers heel belangrijk. Ze moeten weten welke kant het uiteindelijk op gaat en welke kant ze moeten gaan denken. En ik denk bovendien dat partijen het met elkaar eens zijn dat klimaat geen extra doelstelling moet zijn maar dat het een integraal onderdeel wordt van

Een opvallende randvoorwaarde was dat er bij voorkeur niet gesproken zou worden over een reductie van het aantal dieren in de veehouderij.

Klimaatakkoord

In het Klimaatakkoord van Parijs is in 2015 afgesproken dat de opwarming van de aarde wordt beperkt tot minder dan twee graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Het streven daarbij is om de opwarming beperkt te houden tot anderhalve graad. Op 5 maart 2018 hadden 195 landen het Akkoord ondertekend. Daarmee is er een wereldwijde coalitie van landen die het risico op klimaatverandering gaan beperken. Het nationale Klimaatakkoord, de Nederlandse bijdrage aan 'Parijs', heeft een centraal doel: het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen in Nederland in 2030 met ten minste 49 procent ten opzichte van 1990. Daarnaast kan de Europese inzet van het kabinet leiden tot een aangescherpte ambitie richting de 55 procent.

Tussen maart en juli vonden de besprekingen plaats aan vijf sectortafels: gebouwde omgeving, industrie, landbouw en landgebruik, mobiliteit, elektriciteit. Voor deelname aan de sectortafels werden organisaties en bedrijven uitgenodigd die concreet kunnen bijdragen aan de transitie binnen hun sector. Pieter van Geel was onafhankelijk voorzitter van de Tafel Landbouw en Landgebruik. Aan deze Tafel zaten onder andere LTO Glaskracht, Agrifirm, Natuur en Milieu, Terreinbeherende organisaties, Unie van Waterschappen, Rabobank, Nederlandse Zuivel Organisatie, Centraal Bureau Levensmiddelenhandel. De resultaten van die besprekingen tot dusver zijn samengevat in vijf sectorale werkdocumenten. Elk werkdocument beschrijft op welke manier de sector kan bijdragen aan de beoogde broeikasgasreductie.

beleid en van ondernemerschap.”
En een belangrijk winstpunt van de afgelopen maanden vindt Van Geel dat er de nodige kennislacunes zijn geformuleerd. Zo willen partijen een forse emissiereductie realiseren in de veenweidegebieden. Maar veel kennis over effectieve strategieën daarvoor is nog in ontwikkeling en zal per gebied ook sterk verschillen. “In gebiedsprocessen zullen met de eigenaren, bewoners, gebruikers, beherende organisaties, betreffende ondernemers en verschillende overheden uitwerkingsplannen worden gemaakt, die uitgaan van klimaatwinst in combinatie meterschikking van (publieke) middelen.”

Er is, met andere woorden, ook het nodige vooruitgeschoven. Is dat geen zwaktebod? Van Geel: “Dat denk ik niet. We zijn op zoek gegaan naar de mogelijkheden van emissiereductie en het is evident dat je die in het veenweidegebied kunt vinden. Maar hoe dat systeem precies werkt en wat de mogelijke ruimtelijke consequenties zijn van bepaalde maatregelen, is nog helemaal niet duidelijk. Daar ligt dus nog echt een vraag voor het onderzoek en uiteindelijk zal dat moeten leiden tot keuze voor het landgebruik per regio. Tot 2030 ligt de nadruk op technische maatregelen en aangepaste landbouw (o.a. natter, minder intensief, meer inclusief, combinatie van meerdere ecosysteemdiensten) om op die manier in de betreffende gebieden een ‘vliegende’ start te maken in gebieden. Aanpassing van functie zal niet worden uitgesloten, maar wij denken dat dat voor 2030 slechts beperkt realiseerbaar is.”

Terecht punt van zorg

De klimaattafel ging over landbouw en natuur. In

de teksten lijkt de natuur er een beetje bekaaid vanaf te komen. Ook de terreinbeheerders zijn achteraf kritisch op het stuk. Ze vrezen bijvoorbeeld dat natuurgebieden gebruikt zullen worden als een soort ‘over-gebieden’ waar je gemakkelijk windmolens neer kunt zetten en dat de wat meer marginale landbouwgronden, vaak met de hoogste natuurwaarden, volgebouwd zullen worden met zonnepanelen. In de verdere uitwerking van de plannen moet aandacht zijn voor klimaatoplossingen die niet ten koste gaan van natuur en landschap, vinden de natuurorganisaties.

Van Geel: “Ik snap wat ze bedoelen en ze hebben een terecht punt van zorg. Ik denk alleen dat het in deze fase nog te vroeg was om tot compleet goed geïntegreerde oplossingen te komen. Wel is steeds uitgangspunt geweest dat alle voorstellen voor klimaat geen negatieve consequenties voor andere thema’s, zoals behoud van biodiversiteit, mogen hebben. Natuurlijk moet je oplossingen in samenhang met andere sectoren zien te vinden, maar daarvoor moet je eerst weten welke oplossingen er in theorie allemaal mogelijk zijn. De komende tijd gaan bijvoorbeeld de provincies aan de slag met het uitwerken van scenario’s voor de veenweidegebieden. En op basis daarvan kunnen dan verdere afspraken gemaakt worden over verdere invulling, financiering, taakverdeling, risico’s en de invulling van het beleid. Daar zal dus die integratie tussen de verschillende tafels alweer wat meer gestalte krijgen en zullen er keuzen gemaakt moeten worden. En dat zal uiteindelijk tot een andere ruimtelijke inrichting moeten leiden. Zover zijn we nog lang niet, maar ik denk dat het onvermijdelijk is.” De komende jaren komen er diverse pilots om meer kennis te krijgen over

Rietmoeras voor biodiversiteit, vastlegging CO₂ en waterbuffer.

Meer bomen in het buitengebied.

bijvoorbeeld de combinaties van veenweiden-veehouderij en landbouw-bosbouw, met als centrale vragen hoe je minder CO₂ kunt uitstoten en meer kunt opvangen, en wat het verdienmodel daarvoor kan worden.

Vasthouden aan eigen handelingsvrijheid

Twee jaar geleden presenteerde de bossector een ambitieus plan om 100.000 hectare bos aan te planten. Goed voor het klimaat want bos vangt CO₂ op en met de producten uit het bos kun je klimaatneutraal bouwen. Dat plan werd met veel scepsis ontvangen. Want zo’n groot oppervlakte lijkt wel erg onrealistisch. Van Geel: “Momenteel krimpt het areaal bos nog steeds in Nederland. Voor het klimaat is het van belang om dat ten minste op peil te houden. Hoe en waar we moeten gaan herbebossen moet de komende maanden duidelijk worden. Want er moet wel een businessmodel voor zijn. Het probleem bij de uitvoering van dat actieplan is niet zozeer van technische aard, maar institutioneel. Iedere organisatie houdt graag vast aan zijn eigen handelingsvrijheid. Als je ergens een stuk grond hebt, wil je dat niet in eerste plaats gaan bebossen want daarmee daalt de waarde van de grond omdat je een perceel bos of natuur je moeilijk ooit nog een keer kunt gebruiken voor infrastructuur of bebouwing. De komende maanden zal er met ministeries, provincies, VNG naar oplossingen moeten worden gezocht. En dat geldt ook voor het andere onderdeel uit het Actieplan, namelijk de doelstelling om meer hout in de bouw te gebruiken als klimaatvriendelijk alternatief voor kunststof of beton. Iedereen ondersteunt het in principe, maar de uitvoering in de praktijk is weerbarstig.” <

redactie@vakbladnbl.nl

Zie ook Beheerdersdag:

Bos-klimaat pilots Lingehof 10.30-11.15

Klimaatlim bosbeheer Lingehof 14.15-15.00

Wat betekenen de energietransitie en het klimaatakkoord voor het landschap? Lingehof 15.15-16.00

ADVERTENTIE

We ontmoeten u graag in onze stand op de beheerdersdag!

- ◆ Beheerplanning & Bosinventarisatie
- ◆ Blessen & houtmeten
- ◆ Boomveiligheidscontrole
- ◆ Flora & Faunachecks
- ◆ Natuurbrandpreventie
- ◆ Klimaat-Slim Bosbeheer
- ◆ Remote Sensing, UAV & Advanced GIS

(0317) 76 90 45
info@borgmanbeheer.nl
borgmanbeheer.nl

Toegewijd partner voor bos, natuur en landschapbeheer

